

KULTUREN

Kv Kulturen 24

fornlämning nr 73, Lunds stad

Lunds kommun, Skåne

Arkeologisk förundersökning 2013

KULTURMILJÖRAPPORT 2014:19

AJA GULDÅKER

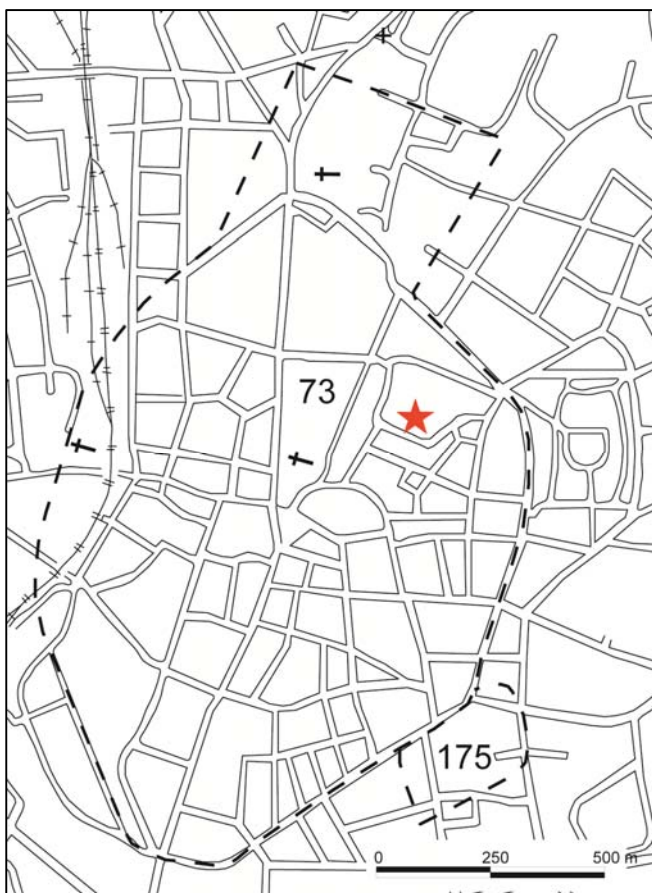
KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Inledning	3
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	6
Sammanfattning	8
Administrativa och tekniska uppgifter	9
Referenser	10

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

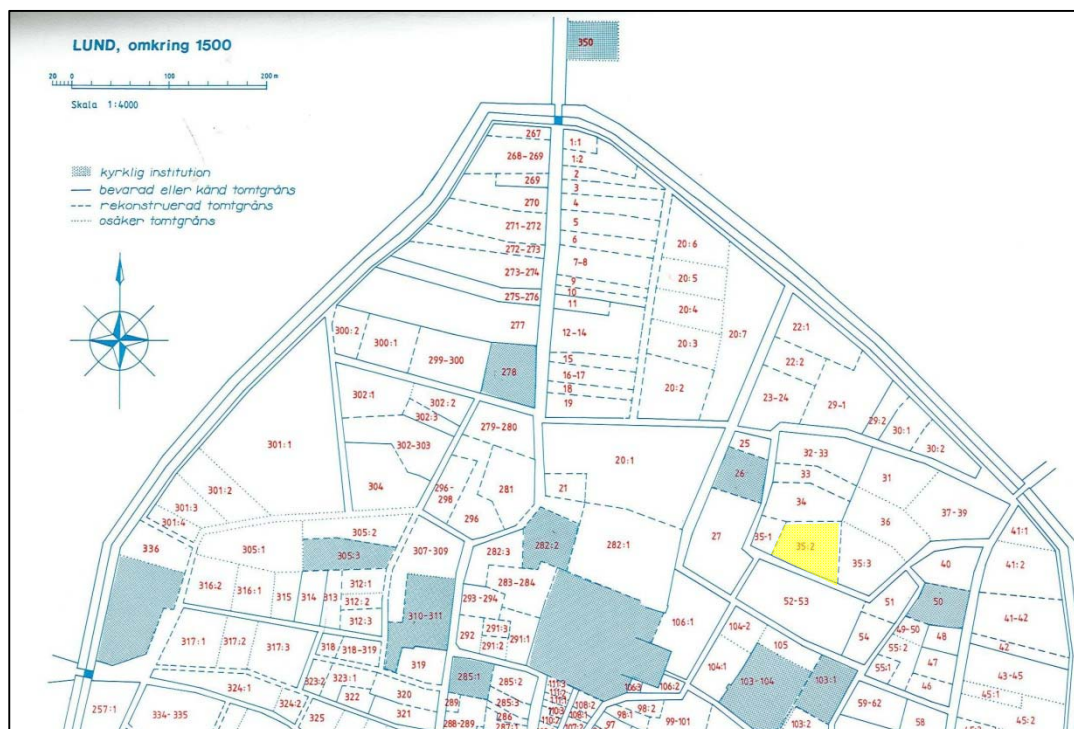
Inledning

I samband med grävarbeten för dagvatten och en utrymningsväg till byggnaden *Herrehuset* i kv Kulturen 24, Lund genomfördes en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning, enligt beslut från Länsstyrelsen i Skåne (1st dnr 431-28957-2013). Undersökningsområdet är beläget inom Kulturens friluftsmuseum i de centrala delarna av Lund stad. Sedan 1890-talet har endast mindre förändringar av den befintliga anläggningen skett och de arkeologiska insatserna har varit av mindre omfattning. Kunskapen om områdets medeltida framväxt är därmed begränsad, föreliggande undersökning gav bidrag till kunskapsuppbyggnad.

Fornlämningensmiljö

Kv Kulturen är beläget i den nordöstra delen av det medeltida stadsområdet och omgärdas av Tomegapsgatan i norr, Stora Tomegatan i öster, Adelgatan i söder och Sankt Annegatan i väster. På Andreas karta över Lund från år 1669 har kvarteret samma form som idag, vilket indikerar att det kan ha fått sin form redan under medeltiden (André & Högstedt 1990). I den östra delen av kv Kulturen har få ingrepp i modern tid

och därmed finns en begränsad kunskap om området. Det aktuella kvarteret bestod under medeltiden av flera olika tomter. Enligt Anders Andrén's rekonstruktion av den senmedeltida tomtstrukturen i Lund bestod kv Kulturen 24 av tomterna 35:1, 35:2, samt delar av 35:3. På tomt 35:1 låg ett vikariesresidens tillhörande S:t Marias altare vid uren. Den så kallade "Stafkarlegården" som ägdes av domkapitlet var lokaliserad på tomt 35:2 där också undersökningsområdet var beläget. Tomt 35:3 omnämns under slutet av 1500-talet som en hage ägd av S:t Thomas kyrka i Lund (Andrén 1984 s 71).

Figur 2. Lunds stads tomtstruktur o. 1500 enligt Andrén (1984) med tomt 35:2 markerad.

Utdrag ur Anders Andrén's sammanställning av ägare till tomter i Lund(1984 s 71 f, samt kompletterande uppgifter kursivt är tillägg av Mattias Karlsson (2006).

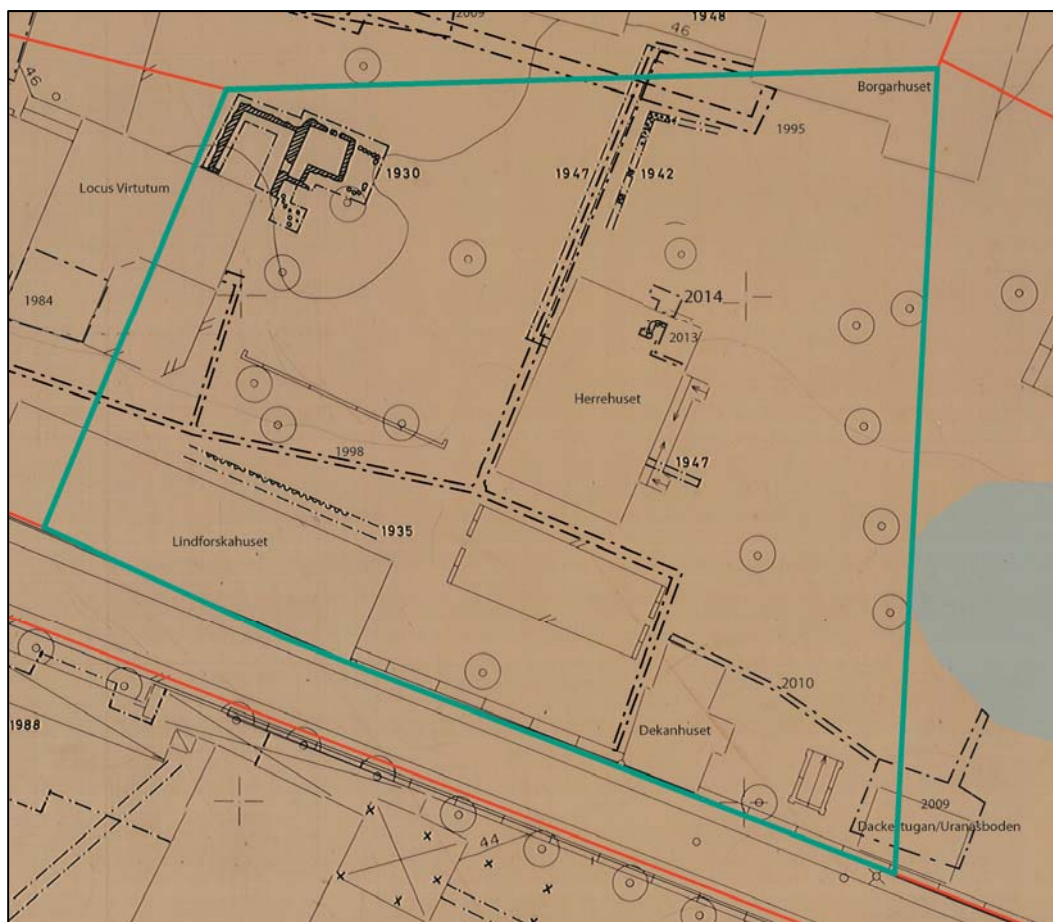
35:2 Gärd- "Stafkarlegården" - (Domkapitlet) S:t Pauls s:n 1532- 1609

- 1532 arrenderades av okänd person
- 1556 arrenderades på "evig tid" av kaniken (och kansliskrivaren) Jens Thomesen
- 1570 *Jens Tomissenn vj mk*
- 1574 arrenderades åter på "evig tid" av kaniken (och kansliskrivaren) Jens Thomesen och hans hustru Johanne Christensdatter *Jordskyld 6 danske mark penge*
- 1609 Arrenderades på "evig tid" av sockenprästen (och prosten) i Borgeby och Löddeköpinge Anders Andersen (Bagge) och hans hustru Thore Balzersdatter. *Jordskyld 6 mark*
- 1658 ägdes av svärsonen (domkyrkokapellanen) Oluf (Jensen) Svane och hans hustru Johanne Andersdatter (Bagge)
- 1670 ägdes av änkan Johanne (Andersdatter Bagge), som "haffuer opsat et herligt 2 lofft høyt huus derpaa"
- 1678 Brändes i kriget (Carlquist 1924 s 16).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Undersökningsområdet är beläget inom Kulturens friluftsmuseums område. Sedan 1800-talets slut har endast mindre förändringar av den befintliga bebyggelsen skett, varför de arkeologiska insatserna varit av begränsad omfattning (figur 3). Nedan följer en översikt över de ingrepp som har dokumenterats och arkivlagts i Kulturens LA-arkiv.

1930	En husgrund påträffas norr om <i>Locus virtutum</i> . Enligt Georg Karlin rörde det sig om en profan tidigmedeltida byggnad.
1935	Grävning för en skadad vattenledning norr om <i>Lindforska huset</i> . En kullerstenläggning påträffas 0,90 m under markytan.
1942	Grund av gult tegel norr om <i>Herrehuset</i> . Kullerstenläggning 0,30 m under markytan.
1947	Grävning för avlopp vid <i>Herrehuset</i> . Två borgarkrigsmynt påträffade. (1.) 1319-1332, Lund. Troligen Kristofer II. (2.) 1332-1360, Lund. Troligen Magnus Smek (Eriksson). Nivå på moränlera anges till 1,60 m under markytan.
1995	Fjärrvärme från <i>Intendentbostaden</i> , väster om <i>Ystadshuset</i> och löpande genom muren på <i>Lilla Torg</i> mot <i>Borgarhuset</i> . Keramik från senmedeltid-tidigmodern tid.
1998	Grävning för kabelschakt. Ingen dokumentation. Uppgivet djup 0,60 – 0,70 m under marknivå.
2009	Dräneringsarbeten av Dackestugan/Uranäsboden. En förmodad väggränna och ett lergolv framkom, sannolikt härrörande från en i efterreformatorisk tid raserad byggnad. Raseringsmaterialet kom att omfatta en stor del av de inom undersökningen berörda massorna med innehåll bland annat av en kvadersten, yngre rödgods och ett kakelfragment (Bolander 2009b)
2009	Schaktningsarbeten inför byggandet av en rullstolsramp intill <i>Ystadshuset</i> . De utförda markingreppen kom dock endast att beröra sentida utjämningslager. Inga intakta kulturlager påträffades och inte heller nåddes steril marknivå (Bolander 2009a).
2010	Dräneringsarbete för Dackestugan/Uranäsboden. Ett odlingslager från tiden före Kulturen påträffades, samt en tegelmur som löpte i nordsydlig riktning. Inga medeltida kulturlager berördes.
2013	Schaktningsarbeten för en hissgröp i <i>Herrehuset</i> . Flera syllstenar som troligen tillhört en mellanvägg påträffades liksom stenavtryck från ett golv. Dessa lämningar dateras till tiden kring år 1806 då befintlig byggnad uppfördes. Inga medeltida kulturlager berördes (Guldåker 2014).

Figur 3. Den arkeologiska generalkartan kompletterad med Anders Andréns (1984) föreslagna utbredning av tomt 35:2 med blå linje, kring år 1500.

Genomförande och resultat

I samband med schaktningsarbeten för en utrymningsväg i anslutning till *Herrehuset* genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Enligt arbetsplanerna skulle även ett dräneringsarbete genomföras norr om *Herrehuset*, men detta arbete genomfördes inte.

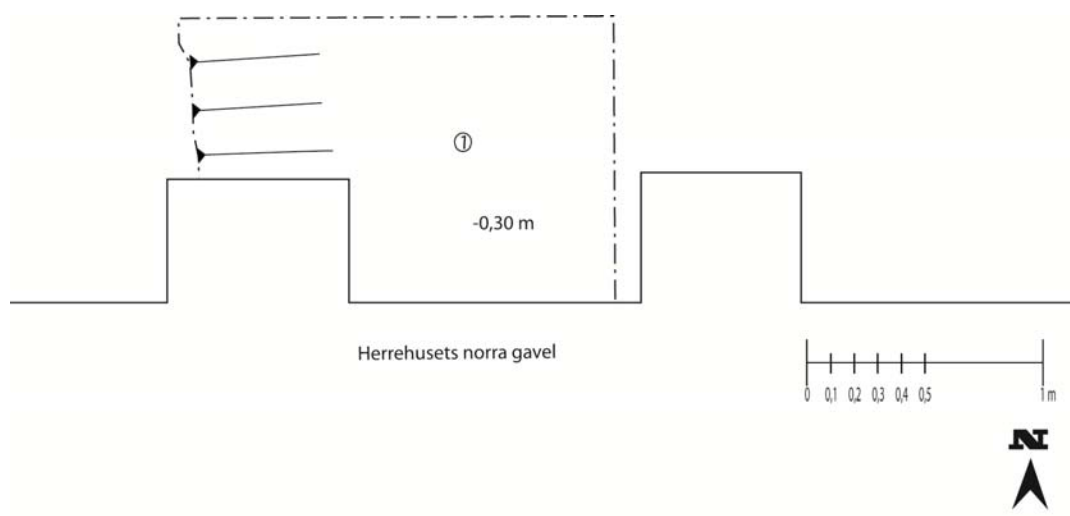
Ingreppet norr om byggnaden var 0,30 m djupt under dagens marknivå och berörde endast återfyllning i frischaktet kring byggnaden som uppfördes år 1806.

Schaktet omfattade knappt 2,00 m² med rullstolsramp i väster. Under markbeläggningen av grovkornigt grus följde ett lager med brun fet lerhaltig matjord med inslag av tegelbitar och tegelkross, samt kalkbruk och småsten, liksom rötter från en stor kastanj som stått norr om huset fram till år 2011. Lagret i botten bedöms vara återfyllningsmassor då byggnaden uppfördes.

Kulturen har varit ett friluftsmuseum sedan år 1890 och området tillhör den första tomten som inköptes för museets räkning. Byggnaden ingår i det husbestånd som var befintligt

då tomten inköptes och få ingrepp i fornlämningen har utförts, varvid kulturlagren i området kan förväntas vara välbevarade.

Figur 4. Planritning över schaktområde år 2014 vid Herrehusets norra gavel i kv Kulturen 24, Lund i samband med grävning för utrymningsväg. Lagerbeskrivning: 1. Brun något fet lera/matjord. Finkornig och torr med inslag av rötter från kastanj som fälldes år 2011. Tolkas som frischakt kring Herrehuset. Längst upp ett skikt av singel/grus från det befintliga marklagret.

Figur 5. Ny öppning i Herrehuset. Fotografiet taget från norr.

Figur 6. Schaktning för utrymningsväg på Herrehusets norra gavel. Fotografiet taget från öst.

Sammanfattning

I samband med schaktningsarbeten för en utrymningsväg i en byggnad i kv Kulturen 24, Lund genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Enligt arbetsplanerna skulle även ett dräneringsarbete genomföras, men detta arbete utfördes inte. Ingreppet norr om byggnaden var som mest 0,30 m djupt och berörde endast återfyllning i frischaket kring byggnaden som uppfördes år 1806. Kulturen har varit ett friluftsmuseum sedan år 1890 och området tillhör den första tomten som inköptes för museets räkning. Byggnaden ingår i det husbestånd som var befintligt och få ingrepp i fornlämningen har utförts, varvid kulturlagren i området kan förväntas vara välbevarade.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-28957-2013	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Kulturen 24
Typ av exploatering	Utrymningsväg och dagvatten		
Uppdragsgivare	Kulturhistoriska föreningen för Södra Sverige		
Typ av undersökning	FU		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Aja Guldåker		
Övrig personal			
Fältarbetstid	2014-01-27 – 2014-05-09		
Fälttid			
Arkeolog	1 h		
Maskin	-		
Undersökningens omfattning			
Yta	1,8 m ²		
Kubik	0,54 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Fältarbete	700 X 1h=700 SEK		
Rapport	700 X 4h=2800 SEK		
Analys	-		
Övrigt	-		
Summa:	3500 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	-		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa			
Summa, faktisk	3500 SEK		
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	1 planritning skala 1:20		
Foto	2 digitala fotografier		
Analys	-		
Övriga upplysningar	-		

Referenser

André, A. & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund*. Lund.

Andrén, A. 1984. *Lund, tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. RAÄ & SHM Rapport Medeltidsstaden 56.

Bolander, A. 2009a. *Kv Kulturen 24. Arkeologisk förundersökning 2009*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 347. Lund.

Bolander, A. 2009b. *Kv Kulturen 24. Arkeologisk förundersökning 2009*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund nr 354. Lund.

Carlquist, G. 1924. *Lund på 1690-talet. 1691 års sjättepenninglängd*. 2. Krafts och Vårfru rotar. I: *Skrifter utgivna av föreningen det gamla Lund VI*. Lund.

Guldåker, A. 2014. *Kv Kulturen 24. Arkeologisk förundersökning 2013. Kulturmiljörapporter från Lund nr 2014:14*. Lund.

Karlsson, M. 2006. *Kv. Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 1996*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 200.

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2013

- 2013:1 Kv Billegården 21, Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:2 Kv Apotekaren 11 (fd 9), Lund. Geoteknisk undersökning 2012. Gertie Ericsson.
2013:3 Ventlinge 44:1, Mörbylånga kommun. Antikvarisk medverkan 2012-13. Henrik Borg.
2013:4 Stora Råby 34:7, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Jan Kockum.
2013:5 Kv Saluhallen1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011-2012. Ivan Balic.
2013:6 Innerstaden 2:1 - Krafts torg och Kungsgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:7 Stora Råby 34:7/väg 887, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth
2013:8 Innerstaden 2:1 – Clemenstorget, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:9 Kv Sjöjungfrun 11, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2010. Claes Theliander.
2013:10 Kv Repslagaren 29, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:11 Kv Svaneluckykan m. fl. Lund. Förundersökning 2012. Ivan Balic.
2013:12 Kv Döbeln 2 och 3, Lund. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:13 Nöbbelöv 22:1, fornlämning nr 24 i Norra Nöbbelövs socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:14 Kv Södertull 10 och 30, Lund. Geoteknisk undersökning 2011-2012. Gertie Ericsson.
2013:15 Kv Trädgården 11, Lund. Geoteknisk undersökning 2011. Gertie Ericsson.
2013:16 Kv Thor 6, Ystad. Arkeologisk förundersökning 2010. Adam Bolander och Gertie Ericsson.
2013:17 Kv Grynmalaren 31, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2013:18 Måketorpsboden på Kulturen, Lund. Byggnadsarkeologisk undersökning 2013. Gunilla Gardelin och Karl-Magnus Melin.
2013:19 Utgår.
2013:20 Kv Billegården 21, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Ivan Balic.
2013:21 Kv Fredrik 8, Ystad. Geoteknisk undersökning 2013. Gertie Ericsson.
2013:22 Kv Sankt Peter 10, Lund. Arkeologiska förundersökningar 2008. Karl-Magnus Lenntorp.
2013:23 Innerstaden 2:1 – Stora Fiskaregatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2013:24 Kv Winstrup 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Nicklas Kronroth.
2013:25 Kv Gylleholm 11- Innerstaden 2:1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2013:26 Kiliansgatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2013:27 Kv Paradis 47, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.

2014

- 2014: 1 S:t Botulf 14, Lund. Antikvarisk rapport 2013-2014. Carita Eskeröd.
2014:2 S:t Peter 28, Lund, Ekska huset. Antikvarisk medverkan 2013. Carita Eskeröd.
2014:3 Innerstaden 2:1 – Västra Mårtensgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:4 Kv Paradis 51, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:5 Innerstaden 2:1 – Västergatan, Trelleborg. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:6 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:7 Lusthuset på Spydebergs Prästgård, Norge. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
2014:8 Kv Ängen 9, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:9 Kv Gärdet 10, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
2014:10 Kv Apotekaren 11 (fd 8), Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:11 Kv Gatehusen 3, Östra Torn. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson.
2014:12 Kv Toppen 1 och 2, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Johan Wallin.
2014:13 Trädgården på Ner-Killingberg, Norge. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:14 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2012. Aja Guldåker.
2014:15 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Gertie Ericsson och Nicklas Kronroth.
2014:16 Statarhus vid Korsbäcksgården, Östra Odarslöv, Lund. Byggnads- och trädgårdsdokumentation. Aja Guldåker och Carita Melchert.
2014:17 Kv Paradis 61, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
2014:18 Glädjen 15, Lund. Antikvarisk medverkan 2014. Carita Melchert.
2014:19 Kv Kulturen 24, Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.